

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 338.43:005.35

*Сіренко Н.М.,
д-р екон. наук, проф., проф. кафедри
фінансів, банківської справи та страхування,
Бурковська А.В.,
канд. екон. наук, доц., доц. кафедри кафедри
фінансів, банківської справи та страхування,
Лункіна Т.І.,
канд. екон. наук, доц., доц. кафедри кафедри
фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет*

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ: ЗАРУБІЖНИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД

Постановка проблеми. Ідея соціальної відповідальності ведення бізнесу у світі виникла ще в 50-х роках ХХ століття, а в окремих проявах – ще у кінці дев'ятого століття. Починаючи з 50-х років ХХ століття, американськими науковцями було розроблено багато концепцій щодо визначення та сутності соціальної відповідальності. В Європі поняття «соціальна відповідальність» виникло лише наприкінці ХХ століття і офіційно опубліковане у «Зеленій книзі з корпоративної соціальної відповідальності» у 2001 році.

Актуальності соціальна відповідальність у світі досягла у 70-80-х роках, коли діяльність підприємств почала завдавати серйозних збитків та загроз як населенню, так і природному середовищу – забруднення річок, катастрофи, спричинені виробничою діяльністю, в результаті – втрата здоров'я людства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Протягом багатьох років іноземні й вітчизняні науковці досліджують становлення та розвиток соціальної відповідальності, її вплив на суспільство. Значний внесок у своїх працях зробили такі науковці, як: Г. Боуен [12], Ю. Є. Благов [2], Н. А. Головкин [5], Л. А. Грицина [6], О. М. Ляшенко [7], В. П. Мазуренко [9], О. О. Охріменко [10], А. Ф. Плахотний [11], М. А. Саприкіна [7], М. А. Саєнсус [7] та інші. Проте дана тема дослідження є дуже актуальною на сьогоднішній день і тому потребує ґрунтовнішого дослідження.

Постановка завдання. Мета статті – проведення аналізу основних аспектів розвитку соціальної відповідальності як в Україні, так і за кордоном.

Виклад основного матеріалу дослідження. Однією з перших праць, присвячених проблемі соціальної відповідальності корпорацій, було дослідження Говарда Бауена під назвою «Соціальна відповідальність бізнесмена», яке було опубліковано у 1953 році. Г. Бауен стверджував, що відколи соціальні інституції формували економічні наслідки, слід було очікувати, що бізнесові фірми як економічний результат суспільних інтересів повинні враховувати соціальний аспект бізнесової діяльності [12].

Як напрямок менеджменту, соціальна відповідальність підприємств з'явилася в 1950-х роках в США. Практика компаній, що може бути позначена як соціально відповідальна, приймала різноманітні форми: пожертвування на благодійність, послуги спільноті, покращення добробуту найманих працівників та популяризація релігійної поведінки [8].

Протягом ХХ століття соціальна відповідальність стала частиною управління в системі менеджменту підприємств, організацій, корпорацій і отримала подальший розвиток у міжнародних нормативних документах (табл. 1).

Починаючи з 20-х років ХХ століття такі автори, як: А. Пейдж, П. Друкер, Ч. Бернард, Г. Боуен, почали звертати увагу корпорацій на те, що, окрім функціонування на комерційних засадах, є потреба у піклуванні і незавданні шкоди навколишньому середовищу і суспільству. К. Девіс, Р. Бломстр, Дж. М. Гуїр та ін. наголошували на тому, що корпорації мають зобов'язання і повинні нести соціальну відповідальність за свої рішення і дії. Починаючи з 1980-х років, формується звітність щодо сталого

розвитку, на глобальному рівні проводяться конференції, присвячені даному питанню. На початку ХХІ століття соціальна відповідальність посідає одну із ключових позицій при здійсненні діяльності підприємств та веденні бізнесу.

Таблиця 1

Світовий досвід становлення та розвитку соціальної відповідальності

Роки	Історія розвитку. Представники
Етап перший. Становлення. 1920-1950-ті роки	
30-40 рр. ХХ ст.	Артур Пейдж , журнал Америки «Робота в світі». Основні рубрики: захист навколишнього середовища, трудові права, права споживачів, освіта, захист дітей, корпоративна прозорість [1; 7].
1950 рік	Пітер Друкер , робота «Практики менеджменту». Розглядав громадську відповідальність як один із восьми ключових чинників для досягнення бізнес-цілей, вказував, що важливо для управління розглядати вплив кожної бізнес-політики і дій на суспільство [1; 7]. Честер Бернард , зазначав: «мета корпорації – служити суспільству, а функція керівника – передати цей дух моральності співробітникам» [1; 7].
1953 рік	Говард Боуен , книга «Соціальна відповідальність бізнесмена» - відкрив нову епоху соціальної відповідальності у ХХ столітті. Розглядав соціальну відповідальність, соціальний аудит в більш широкому контексті. За визначенням А. Керолла, Г. Боуен – «батько корпоративної соціальної відповідальності» [12].
Етап другий. Нові теми корпоративної соціальної відповідальності (КСВ). 1960-1970-ті роки	
60-ті роки	Кейт Девіс , порушується тема довгострокових інвестицій від соціальної відповідальності. Автор першим обґрунтував, що проблема соціальної відповідальності повинна розглядатися у ключовому контексті. Вводиться словосполучення «КСВ і бізнес-етика», особлива увага концентрується на волонтерстві та добровільності [1; 7].
70-ті роки	Мільтон Фрідман , дискусії щодо соціальної відповідальності, який наголошував, що «існує одна і тільки одна соціальна відповідальність бізнесу – використовувати свої ресурси і залучати до активностей, спрямованих на підвищення своїх прибутків, настільки довго, наскільки компанія залишається в умовах деяких правил гри, тобто долучатися до відкритої і вільної конкуренції, без обману та махінацій» [13]. К. Девіс та Р. Бломстр , визначили спрямованість КСВ як «обов'язок осіб, що приймають рішення, вдаватися до таких дій, які будуть спрямовані не тільки на задоволення власних інтересів, а й на захист і примноження суспільного блага» [3]. Дж. Мак Гуір , зазначав, що «корпорація має не тільки економічні і правові зобов'язання, але й несе повну відповідальність перед суспільством, що виходить за її межі» [15]. А. Керолл , запропонував трактування КСВ, що припускає «відповідність економічним, правовим, етичним і дискреційним (філантропічним) очікуванням, що пред'являються суспільством організації в даний період». Підхід А. Керолла виокремився в окрему модель, одержав поширення, став визначати межі сучасних досліджень у галузі КСВ [15].
Етап третій. Зв'язок між КСВ і сталим розвитком. 1980-ті роки	
1987 рік	Мільтон Фрідман , «теорія стейкхолдерів» [13]. Всесвітня комісія з питань навколишнього середовища і розвитку опублікувала Звіт Брундтланд «Наше спільне майбутнє», в якому зазначається, що «сталлий розвиток – це розвиток, який відповідає потребам сьогодення і не обмежує здатності майбутніх поколінь у задоволенні їх потреб». В цей період особлива увага приділяється прибутковості соціально відповідальних компаній [14].
Четвертий етап. Становлення бізнес-кейсу для КСВ. 1990-ті роки	
1992 рік	Деббра Вуд , виділяє три мотиваційні причини: управління охороною наколишнього середовища, управління різноманітними питаннями і стейкхолдерами [15]. Декларація Саміту Землі в Ріо-де-Жанейро , збірник рекомендацій «Порядок денний 21». В декларації акцентують увагу на збалансоване трактування потреб розвитку з точки зору економічного, екологічного та соціального аспектів [14].
1998 рік	Джон Елкінгтон , книга «Канібали з вилами: потрійний критерій бізнесу ХХІ століття». Автор застосовує потрійний критерій, що передбачає рівновагу між економічною, екологічною та соціальною складовими [7].
Етап п'ятий. Інституціоналізація КСВ на національних рівнях, поява міжнародних стандартів. Початок ХХІ століття	
Початок ХХІ століття	Прийняття стандарту – міжнародне керівництво із соціальної відповідальності ISO 26000, прийняття національних стратегій або державних програм із соціальної відповідальності (Словаччина, Литва), інституціоналізація КСВ на національних рівнях (Великобританія, Данія). Прийнято Зелену книгу «Просування Європейської рамкової комісії задля корпоративної соціальної відповідальності». Розроблений Глобальний договір ООН. На рівні підприємств – розробка програм сталого розвитку і стратегій. У 2015 році у Брюсселі відбувся саміт «Підприємство 2020: майбутнє Європи». Його організатор CSR Еугоре разом з 45 національними партнерами з різних країн, в тому числі України, показали вплив бізнесу на суспільство та поставили нові завдання щодо розвитку КСВ: питання боротьби зі зміною клімату (конференція, грудень 2015 р.); формування сталих ланцюгів постачання; ініціативи у галузі освіти; нефінансова звітність; зміна бізнес-моделі тощо [1; 3; 7].

Джерело: побудовано на основі досліджених матеріалів

Як бачимо, процес становлення соціальної відповідальності в світі починає свій відлік ще з середини ХХ століття і набуває великої актуальності й до сьогодні.

В Україні історичний аспект становлення є не досить довгим і становить близько 10-15 років. Проте все більше підприємств, організацій і компаній долучаються до соціально-відповідальної діяльності (табл. 2).

Таблиця 2

Історичний аспект розвитку соціальної відповідальності в Україні

Роки	Історія розвитку. Представники
Етап перший. Становлення. 2005-2006 роки	
2005 рік	Форум «Корпоративна соціальна відповідальність і Глобальний договір». Метою було проведення діалогу між різними групами зацікавлених осіб з корпоративної соціальної відповідальності та мобілізація основної основної групи компаній щодо можливості підписання Глобального Договору. Форум соціально відповідального бізнесу в Україні; розроблено Меморандум про соціально відповідальний бізнес в Україні [1].
2006 рік	Підписання Глобального Договору. Першими підписантами стало близько 34 провідних міжнародних та українських компаній, асоціацій, організацій громадянського суспільства [3].
Другий етап. Підвищення обізнаності з КСВ. 2007 рік	
2007 рік	Організовано діловим журналом «Експерт» першу міжнародну конференцію з КСВ. Проведено перший Медіа Саміт з КСВ при підтримці Глобального Договору, МТС та журналом «Експерт». Приєднання України до міжнародної групи з розробки міжнародного стандарту із соціальної відповідальності ISO 26000 [1; 3].
Третій етап. Раціональний підхід до КСВ. 2008 рік	
2008 рік	Підготовка та представлення соціальних звітів компаній, два з яких розроблені за стандартами Глобальної ініціативи із звітності (GRI): соціальний звіт банку «Надра» та компанії «ДТЕК». Створена Рада Глобального Договору, до якої було обрано представників українських і міжнародних компаній, неурядових організацій, федерацій роботодавців, профспілок. Мережу Глобального Договору розпочато кампанію «Go Green», яку підписали топ-менеджери 23 провідних компаній в Україні. Діловий журнал «Контракти» і його рейтингова агенція «Гвардія» склали перший рейтинг найбільш соціально відповідальних компаній. Міжнародна конференція з корпоративної соціальної відповідальності в Східній Європі, яка проходила Ethical Corrogation (спосором якої стала українська компанія СКМ). Відбувається відділення особистих благодійних фондів акціонерів від компаній, акціонерами яких вони є: Центр розвитку КСВ за підтримки фонду «Східна Європа», компаній СКМ, Фокстрот, ВОЛЯ і РУСАЛ. Створено центр «Розвитку Корпоративної Соціальної Відповідальності», який вперше провів дослідження щодо розуміння КСВ і обізнаності з ISO 26000 серед зацікавлених сторін. Відбувається поширення КСВ в різні регіони країни за рахунок різних тренінгів, круглих столів (близько 10 регіонів країни) [1; 3; 7].
Четвертий етап. Стійкий розвиток КСВ. 2009-2010 роки	
2009-2010 роки	Розвиток екоменеджменту та інших практик, пов'язаних зі збереженням навколишнього природного середовища. Глобальний Договір проводить перший український бізнес-саміт на вищому рівні з питань зміни клімату. Залучення ВНЗ до КСВ, в результаті було опубліковано перший посібник з КСВ. Центр розвитку КСВ створив мережу «КСВ в освіті», до якої увійшли 22 університети. Розпочато проект за підтримки UNITER «Розробка національного порядку денного з КСВ». Проведено першу виставку соціальних і екологічних проектів компаній в Україні. Започаткований Національний Конкурс бізнес-кейсів з КСВ [1; 3; 6; 7].
П'ятий етап. 2010-2015 роки	
2010-2015 роки	Центр «Розвиток Корпоративної Соціальної Відповідальності» працює над 4-ма пріоритетними напрямками: КСВ в кризові часи; розвиток освіти; соціальна відповідальність державних органів влади; просування України за кордоном [1].
2016 рік	Центр «Розвиток Корпоративної Соціальної Відповідальності» планує розробити проекти щодо бізнесу і прав людини та розвитку соціального підприємництва [1].

Джерело: побудовано на основі досліджених матеріалів

Ключову роль у формуванні й популяризації соціальної відповідальності в Україні відіграє експертна організація Центр «Розвиток КСВ», яка була заснована у 2008 році. Метою діяльності є впровадження соціальної відповідальності задля системних і якісних змін в Україні. Дана організація об'єднує 40 компаній України, серед яких: ЕУ, Небесна криниця, Василь Кисіль і Партнери, Нова пошта, ДТЕК, Артеріум, Оболонь, 1+1 тощо. Близько 20 компаній виступають партнерами Центру КСВ

у освітніх проектах, а саме: Ericsson, Samsung, Melexis, Syngenta, Київстар та інші. Працює на всій території України з більш, ніж 100 компаніями, 200 університетами, 20 школами, 60 державними компаніями і 40 муніципалітетами [1].

Основними здобутками Центру КСВ є:

- 1) приєднання України до розробки міжнародного стандарту з соціальної відповідальності ISO 26000;
- 2) формування спільноти соціально відповідальних компаній;
- 3) проведення щорічного Конкурсу кейсів з КСВ;
- 4) запровадження Індексу прозорості державних компаній як індикатора реформ державної власності;
- 5) створення платформи для взаємодії бізнесу та університетів й шкіл задля підвищення якості вищої і середньої освіти в Україні (Національний форум «Бізнес і університети», Лабораторія «Бізнес і університети»).

У цілому, Центр КСВ протягом 2008-2015 років реалізував понад 80 проектів, підготував та видав більше 135 публікацій, провів більше 250 публічних заходів, в яких взяли участь близько 4500 представників бізнесу, громадських організацій та ЗМІ [1].

Протягом досліджуваного періоду в Україні з'явилися перші фахові організації, українська мережа Глобального Договору охоплює понад 140 українських організацій, близько ста підприємств декларують власну соціальну відповідальність, причому лише 13 з них публікують звіти із соціальної відповідальності і 24 компанії декларують на корпоративних веб-сайтах діяльність у 3 і більше категоріях соціальної відповідальності (із дев'яти). Створено групу менеджерів, відповідальних за аспекти соціальної відповідальності українських компаній, тощо [3].

Як в іноземній, так і у вітчизняній науковій літературі існує багато різних думок щодо видів соціальної відповідальності. Так, на думку Н.А. Головки, соціальна відповідальність існує у формі політичної, правової та моральної відповідальності [5].

Плахотний О.Ф. розглядає соціальну відповідальність з двох позицій: соціальної та правової: «загальне поняття соціальної відповідальності складає методологічний фундамент, на якому повинна стояти конструкція правової відповідальності, ігнорування цього не може гарантувати правильності як самого руху до істини, так і отриманих результатів» [11].

Говорячи про соціальну відповідальність, актуальним на сьогодні питанням є проблема відповідальності в державному управлінні. На офіційному сайті українського юридичного порталу – Радник – виокремлюють в державному управлінні такі види відповідальності: політична, юридична, моральна та конституційна [4].

На рівні підприємництва розуміння соціальної відповідальності відображає два підходи:

- підприємництво вважається соціально-відповідальним, якщо при отриманні прибутку підприємство не порушує законодавство та норми державного регулювання;
- підприємство, окрім отримання високих економічних результатів, враховує людські і соціальні аспекти розвитку бізнесу, тобто досягається соціальний ефект [5].

На основі проведених досліджень щодо основних видів соціальної відповідальності, нами запропоновано найбільш суттєві види даної концепції (рис. 1).

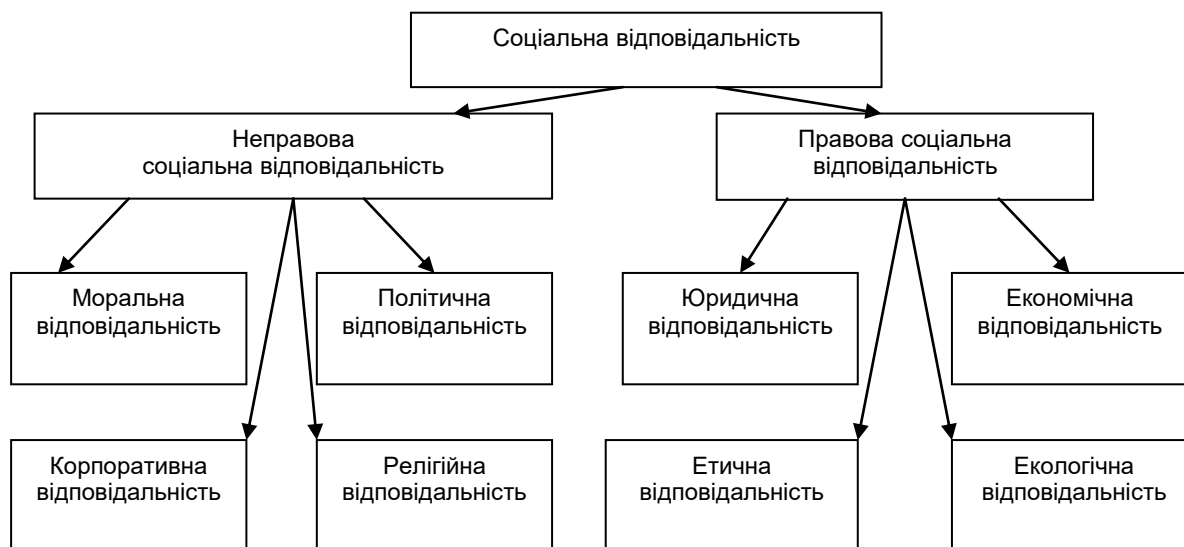

Рис. 1. Види соціальної відповідальності

Джерело: сформовано авторами на основі [9]

Аналізуючи рис. 1, необхідно зазначити, що соціальна відповідальність складається з правої та неправової соціальної відповідальності.

Неправова соціальна відповідальність не має юридичного характеру і складається з моральної (забезпечує відповідність суб'єкта у суспільстві), політичної (дотримання або порушення норм політичної влади у країні), корпоративної (відповідності правил, принципів, які окреслені певною організацією, підприємством), релігійної (організація релігійної сфери та дотримання релігійних норм). Правова соціальна відповідальність несе відповідальність у разі порушення норм державно-організованого права. Вона складається з юридичної відповідальності (дотримання встановлених суспільством правил та законів), економічної (досягнення підприємством максимізації прибутку, при дотриманні основних економічних законів), етичної відповідальності (дотримання підприємством принципів рівності, чесності і неупередженості, прав співробітників), екологічної відповідальності (охорона навколишнього природного середовища та мінімізація шкоди заподіяна підприємницькою діяльністю) [9].

Наведені види соціальної відповідальності несуть добровільний характер і не вимагають від підприємства примусового характеру щодо їх дотримання, проте можливі наслідки щодо їх недотримання у вигляді негативного ставлення суспільства до підприємства та відмова від купування того чи іншого продукту.

Висновки з проведеного дослідження. Інтеграція України у світове співтовариство вимагає від підприємств, населення, держави запроваджувати та дотримуватись принципів соціальної відповідальності.

За допомогою дбайливого та заощадливого ставлення до навколишнього середовища, етичного поведіння, активної соціальної політики держави, підприємств можна говорити про сприятливий соціально-економічний розвиток, який відповідатиме за добробут і здоров'я суспільства в державі.

Бібліографічний список

1. Бібліотека КСВ : Центр Розвиток корпоративної соціальної відповідальності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://csr-ukraine.org>.
2. Благоев Ю.Е. Концепция корпоративной социальной ответственности и стратегическое управление / Ю.Е. Благоев // Российский журнал менеджмента. – 2004. – № 3. – С. 17-34.
3. Блоги: Соціально-відповідальний бізнес : спільнота [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.svb.org.ua>.
4. Виконавче впровадження в Україні // Радник: український юридичний портал : офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://radnuk.info>.
5. Головкин Н.А. Проблема моральной ответственности в марксистской этике / Н.А. Головкин. – К. : Думка, 1972. – 231 с.
6. Грицина Л.А. Механізм формування корпоративної соціальної відповідальності в управлінні підприємством : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04 / Л.А. Грицина. – Хмельницький : ХНУ, 2009. – 20 с.
7. Корпоративна соціальна відповідальність: моделі та управлінська практика : [підручн.] / [Саприкіна М.А., Ляшенко О.М., Саєнсує М.А. та ін.] ; за ред. О.С. Редькіна. – К. : ТОВ «Фарбований лист», 2011. – 480 с.
8. Корпоративная социальная ответственность: общественные ожидания / [Под ред. С.Е. Литовченко, М.И. Корсакова]. – М. : Ассоциация менеджеров, 2003. – 100 с.
9. Мазуренко В.П. Сучасна концепція корпоративної соціальної відповідальності у міжнародному бізнесі / В.П. Мазуренко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua>.
10. Охріменко О.О. Соціальна відповідальність : [навч. посіб.] / О.О. Охріменко, Т.В. Іванова. – К. : Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут», 2015. – 180 с.
11. Плахотный А.Ф. Свобода и ответственность: социологический аспект / А.Ф. Плахотный. – Харьков : Право, 1972. – 46 с.
12. Bowen H.R. (1953), Social responsibilities of the busin essman, Harper&Row, N. Y., USA, 276 p.
13. Friedman, M. (1970), The Social Responsibility of Business is to Increase its Profits, The New York Times Magazine, September, 13. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.colorado.edu.
14. Report of the United Nations Conference on the human Environment, Stockholm, (5-16 June 1972), United Nations publication [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.un-documents.net/aconf48-14r1.pdf>.
15. Thomas, G. and Nowak, M. (2006), Corporate Social Responsibility: A definition, Working Paper № 62, Curtin University of Technology, Graduate School of Business, 20 p.

References

1. *Biblioteka KSV : Tsentr Rozvytok korporatyvnoi sotsialnoi vidpovidalnosti* [Library KSV : The

- Corporate Social Responsibility Centre], available at: <http://csr-ukraine.org> (access date February 15, 2017).
2. Blagov, Yu.E. (2004), "The Concept of the corporate social responsibility and strategic management development", *Rossiyskiy zhurnal manadzhenenta*, no. 3, pp. 17-34.
 3. Blohy: Sotsialno vidpovidalnyi biznes : spilnota [Blogs: Socially responsible businesses : society], available at: <http://www.svb.org.ua> (access date February 15, 2017).
 4. *Vykonavche vprovadzhennia v Ukraini* [Enforcement proceedings in Ukraine], available at: <http://radnuk.info> (access date February 16, 2017).
 5. Golovko, N.A. (1972), *Problema moralnoy otvetstvennosti v marksistskoy etike* [The issue of moral responsibility in Marks's Ethics], Dumka, Kiev, Ukraine, 231 p.
 6. Hrytsyna, L.A. (2009), "The mechanism of corporate social responsibility in business management", Thesis abstract of Cand. Sc. (Econ.), 08.00.04, Khmelnytsky National University, Khmelnytskyi, Ukraine, 20 p.
 7. Saprykina, M.A., Liashenko, O.M., Saiensus, M.A et al. (2011), *Korporativna sotsialna vidpovidalnist: modeli ta upravlinska praktyka* [The Corporate social responsibility: models and management practices], textbook, TOV "Farbovani lyst", Kyiv, Ukraine, 480 p.
 8. Litovchenko, S.E. and Korsakov, M.I. (2003), *Korporativnaia sotsialnaia otvetstvennost: obshchestvennye ozhidaniia* [Corporate social responsibility: public expectations], Assotsiatsiia menedzherov, Moscow, Russia, 100 p.
 9. Mazurenko, V.P. "The modern concept of corporate social responsibility in international business", available at: <http://www.economy.nayka.com.ua> (access date February 16, 2017).
 10. Okhrimenko, O.O. and Ivanova, T.V. (2015), *Sotsialna vidpovidalnist* [The social responsibility], tutorial, National Technical University of Ukraine "Kyiv Polytechnic Institute", Kyiv, Ukraine, 180 p.
 11. Plakhotnyy, A.F. (1972), *Svoboda i otvetstvennost: sotsiologicheskii aspekt* [Freedom and Responsibility: sociological aspect], Pravo, Kharkov, Ukraine, 46 p.
 12. Bowen, H.R. (1953), *Social responsibilities of the busin essman*, Harper&Row, New York, USA, 276 p.
 13. Friedman, M. (1970), *The Social Responsibility of Business is to Increase its Profits*, *The New York Times Magazine*, September, 13, available at: www.colorado.edu (access date February 17, 2017).
 14. Report of the United Nations Conference on the human Environment, Stockholm, (5-16 June 1972), United Nations publication, available at: <http://www.un-documents.net/aconf48-14r1.pdf> (access date February 17, 2017).
 15. Thomas, G. and Nowak, M. (2006), *Corporate Social Responsibility: A definition*, Working Paper № 62, Curtin University of Technology, Graduate School of Business, 20 p.

Сиренко Н.М., Бурковська А.В., Лункіна Т.І. СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ: ЗАРУБІЖНИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД

Мета – проведення аналізу основних аспектів розвитку соціальної відповідальності як в Україні, так і за кордоном.

Методика дослідження. У процесі дослідження використовувалися наступні методи: діалектичний і абстрактно-логічний (пізнання сутності, особливостей розвитку соціальної відповідальності в Україні і в світі); бібліографічний (вивчення і опрацювання наукових праць, що присвячені розвитку соціальної відповідальності); системного узагальнення, порівняння (оцінка світового та вітчизняного досвіду формування соціальної відповідальності); графічний, аналітичний (аналіз видів соціальної відповідальності).

Результати. У статті досліджено становлення та розвиток соціальної відповідальності, враховуючи зарубіжний та вітчизняний досвід. Проаналізовано етапи формування соціальної відповідальності на міжнародному рівні. Наведено основні етапи формування соціальної відповідальності в Україні. З'ясовано, що тільки за рахунок дбайливого та заощадливого ставлення до навколишнього середовища, етичного поведіння, активної соціальної політики держави соціальна відповідальність набуде поширення.

Наукова новизна полягає у комплексному розгляді питань, пов'язаних із становленням та розвитком соціальної відповідальності, враховуючи вітчизняний та зарубіжний досвід.

Практична значущість полягає у розвитку та поширенні соціальної відповідальності в Україні, як одного із основних напрямів підвищення добробуту суспільства. Результати дослідження можуть бути використані у ВНЗ України, при викладанні таких дисциплін, як: «Соціальна відповідальність» та «Корпоративна соціальна відповідальність». Адже сьогодення вимагає від здобувачів вищої освіти, окрім набуття базових знань, вміння соціально спрямовувати свої дії та бачення для зменшення шкідливих наслідків діяльності суспільства.

Ключові слова: соціальна відповідальність, вітчизняний та зарубіжний досвід, корпоративна соціальна відповідальність, етапи становлення соціальної відповідальності.

Sirenko N.M., Burkovska A.V., Lunkina T.I. GROWING AND SOCIAL RESPONSIBILITY DEVELOPMENT: FOREIGN AND NATIONAL EXPERIENCE

Purpose is to analyze key aspects of social responsibility in Ukraine and abroad.

Methodology of research. The study used the following methods: dialectical and abstract logic (knowledge of nature, the characteristics of social responsibility in Ukraine and in the world); bibliographical (study and processing of scientific papers devoted to the development of social responsibility); system synthesis, comparison (assessment of

global and domestic experience in the formation of social responsibility); graphical, analytical (analysis of the social responsibility types).

Findings. In the article the formation and development of social responsibility including foreign and domestic experience was described. The stages of formation of social responsibility on the international level were analyzed. The basic stages of social responsibility in Ukraine were given. It was shown that only through careful and environmentally leaning, ethical behavior, active social policy, the social responsibility will be able to be wide spread.

Originality of the research consists of the integrated consideration of issues related to the formation and development of social responsibility, taking into account national and international experience.

Practical value of the research lies in the development and dissemination of social responsibility in Ukraine as one of the main directions of the welfare society. The results of the research can be used in Ukrainian universities in the training of "Social Responsibility" and "Corporate Social Responsibility". The modern world requires from the HEIs' applicants not only basic knowledge but also the understanding of social responsibility to be able to direct their social actions and vision at the reducing of the human social harmful effects.

Key words: social responsibility, national and international experience, corporate social responsibility, stages of social responsibility.

Сиренко Н.Н., Бурковская А.В., Лункина Т.И. СТАНОВЛЕНИЕ И РАЗВИТИЕ СОЦИАЛЬНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ: МЕЖДУНАРОДНЫЙ И ОТЕЧЕСТВЕННЫЙ ОПЫТ

Цель – проведение анализа основных аспектов развития социальной ответственности как в Украине, так и за рубежом.

Методика исследования. В процессе исследования использовались следующие методы: диалектический и абстрактно-логический (познание сущности, особенностей развития социальной ответственности в Украине и в мире) библиографический (изучение и обработки научных трудов, посвященных развитию социальной ответственности); системного обобщения, сравнения (оценка мирового и отечественного опыта формирования социальной ответственности); графический, аналитический (анализ видов социальной ответственности).

Результаты. В статье исследовано становление и развитие социальной ответственности, учитывая зарубежный и отечественный опыт. Проанализированы этапы формирования социальной ответственности на международном уровне. Приведены основные этапы формирования социальной ответственности в Украине. Установлено, что только за счет бережного и экономного отношения к окружающей среде, нравственного поведения, активной социальной политики государства социальная ответственность получит распространение.

Научная новизна заключается в комплексном рассмотрении вопросов, связанных со становлением и развитием социальной ответственности, учитывая отечественный и зарубежный опыт.

Практическая значимость заключается в развитии и распространении социальной ответственности в Украине, как одного из основных направлений повышения благосостояния общества. Результаты исследования могут быть использованы в ВУЗах Украины, при преподавании таких дисциплин, как: «Социальная ответственность» и «Корпоративная социальная ответственность». Ведь настоящее требует от соискателей высшего образования, кроме приобретения базовых знаний, умения социально направлять свои действия и видение для уменьшения вредных последствий деятельности общества.

Ключевые слова: социальная ответственность, отечественный и зарубежный опыт, корпоративная социальная ответственность, этапы становления социальной ответственности.

УДК 331.5.024.5

*Бондаревська К.В.,
канд. екон. наук, доц. кафедри економіки
та соціально-трудових відносин,
Воронова В.С.,
Університет митної справи та фінансів (м. Дніпро)*

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ МОЛОДИХ ФАХІВЦІВ НА СУЧАСНОМУ РИНКУ ПРАЦІ

Постановка проблеми. Молоде покоління є надією нашої держави. Нові ідеї, їх потенціал, розум та винахідливість дають змогу сподіватися на подальший розвиток та покращення стану суспільства. Однак, на шляху до нового життя з'являються певні проблеми, однією з яких є безробіття.

Молодіжне безробіття - одне з основних проблемних питань XXI століття, що особливо гостро постає на сучасному етапі розвитку соціально-економічних відносин через нестабільну політичну та економічну ситуацію в Україні. Питання конкурентоспроможності молоді на ринку праці є однією з гострих соціально-економічних проблем, адже зараз стала особливо помітною тенденція постійного зростання молодіжного безробіття.